ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 15.10.2020
COM(2020) 635 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η κατάσταση της φύσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Έκθεση σχετικά με την κατάσταση και τις τάσεις κατά την περίοδο 2013-2018 όσον αφορά τα είδη και τους οικοτόπους που προστατεύονται βάσει των οδηγιών για τα άγρια πτηνά και τους οικοτόπους

1. Εισαγωγή

Οι οδηγίες για τα άγρια πτηνά[1] και τους οικοτόπους[2] της ΕΕ (στο εξής: οδηγίες για την προστασία της φύσης), οι οποίες αποτελούν τη βάση του δικτύου ζωνών προστασίας «Natura 2000», αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα. Στόχος τους είναι να διασφαλίσουν τη διατήρηση των ειδών και των τύπων οικοτόπων που είναι σημαντικοί για την ΕΕ προστατεύοντας το σύνολο των άγριων πτηνών (πάνω από 460 είδη), αντιπροσωπευτικούς και απειλούμενους οικοτόπους (233 τύποι, από βυθούς με θαλάσσια βλάστηση έως αλπικούς λειμώνες) και σχεδόν 1 400 επιπλέον είδη, από πολύ μικρά φυτά έως θηλαστικά, περιλαμβανομένων πολλών εμβληματικών ειδών της άγριας πανίδας. Απαιτούν από τα κράτη μέλη να διατηρούν και να αποκαθιστούν την ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης των εν λόγω ειδών και οικοτόπων.

Προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στην Επιτροπή να αξιολογήσει την πρόοδο όσον αφορά τους στόχους των οδηγιών για την προστασία της φύσης, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να υποβάλλουν έκθεση στην Επιτροπή κάθε έξι χρόνια, όπως απαιτείται βάσει του άρθρου 12 της οδηγίας για τα άγρια πτηνά και του άρθρου 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους, ιδίως όσον αφορά την κατάσταση και τις τάσεις διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών που προστατεύουν. Η παρούσα συνολική έκθεση, η τρίτη αξιολόγηση της ΕΕ για την κατάσταση διατήρησης βάσει των οδηγιών, είναι το αποτέλεσμα της μεγαλύτερης και εκτενέστερης προσπάθειας συγκέντρωσης δεδομένων και υποβολής εκθέσεων που έχει καταβληθεί για την κατάσταση της φύσης στην Ευρώπη. Καταγράφει την κατάσταση και τις τάσεις των οικοτόπων και των ειδών την περίοδο 2013-2018, όπως αναφέρεται από τα 28 κράτη μέλη[3], παρέχοντας μια επικαιροποιημένη επισκόπηση της κατάστασης της φύσης στην ΕΕ. Αξιολογεί τις αλλαγές που έχουν σημειωθεί με την πάροδο του χρόνου, τις βασικές πιέσεις και τη συμβολή του δικτύου Natura 2000 στη διατήρηση των προστατευόμενων ειδών και οικοτόπων. Η ανάλυση υποστηρίζεται από λεπτομερή τεχνική αξιολόγηση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος[4].

---

1 Οδηγία 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ L 20 της 26.1.2010, σ. 7).

2 Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206 της 22.7.1992, σ. 7).

3 Η εν λόγω έκθεση εξακολουθεί να περιέχει στοιχεία από το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο αποχώρησε από την ΕΕ τον Ιανουάριο του 2020. Για πρώτη φορά, περιλαμβάνει στοιχεία από την Κροατία η οποία προσχώρησε στην ΕΕ τον Ιούλιο του 2013. Η Ρουμανία ήταν το μοναδικό κράτος μέλος που δεν υπέβαλε έκθεση για τα πτηνά.

4 *State of nature in the EU — results from reporting under the nature directives 2013-2018* (Κατάσταση της φύσης στην ΕΕ — αποτελέσματα από την υποβολή εκθέσεων στο πλαίσιο των οδηγιών για την προστασία της φύσης για την περίοδο 2013-2018), Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος· διατίθεται μαζί με πρόσθετο διαδικτυακό υλικό, περιλαμβανομένων των συνόψεων από τα κράτη μέλη στη διεύθυνση: https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/state-of-nature-2020 https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_habitats/index_en.htm

2. Κατάσταση και τάσεις των οικοτόπων και των ειδών στην ΕΕ

Τα κράτη μέλη υποβάλλουν δεδομένα σε εναρμονισμένη μορφή έτσι ώστε να είναι δυνατή η τροφοδότηση των βάσεων δεδομένων που χρησιμοποιούνται για τις συνολικές αξιολογήσεις σε επίπεδο ΕΕ από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος.

Όσον αφορά τα πτηνά, η αξιολόγηση διενεργείται σε επίπεδο ΕΕ. Τα προστατευόμενα είδη και οι τύποι οικοτόπων που καλύπτονται από την οδηγία για τους οικοτόπους αξιολογούνται σε επίπεδο εννέα χερσαίων «βιογεωγραφικών» περιοχών[5] και πέντε θαλάσσιων περιοχών[6]. Για να είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων σαφής και συνεκτική χρησιμοποιείται η χρωματική κωδικοποίηση του φωτεινού σηματοδότη (πράσινο-πορτοκαλί-κόκκινο) προκειμένου να χαρακτηριστεί η κατάσταση διατήρησης ως «καλή», «ανεπαρκής» και «κακή»[7]. Όλα τα στατιστικά στοιχεία για τη συνολική κατάσταση και τις τάσεις βασίζονται στον αριθμό των αξιολογήσεων που έχουν διενεργηθεί σε επίπεδο ΕΕ για μεμονωμένους οικοτόπους και είδη.

Παρόλο που η συγκέντρωση δεδομένων από την υποβολή εθνικών εκθέσεων είναι απαραίτητη για τις αξιολογήσεις σε επίπεδο ΕΕ και βιογεωγραφικών περιοχών, ενδέχεται να μην αποτυπώνει τις θετικές εξελίξεις σε κατώτερα επίπεδα (δηλ. τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό).

2.1 Πτηνά

Η οδηγία για τα άγρια πτηνά προστατεύει όλα τα είδη άγριων πτηνών που ζουν εκ φύσεως στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών (πάνω από 460 είδη). Στο παράρτημα Ι της εν λόγω οδηγίας απαριθμούνται 197 (υπο)είδη για τα οποία απαιτείται η λήψη μέτρων ειδικής διατηρήσεως των οικοτόπων, περιλαμβανομένου του χαρακτηρισμού ζωνών ειδικής προστασίας. Στο παράρτημα ΙΙ απαριθμούνται 86 υπο(είδη) που είναι δυνατόν να θηρεύονται βάσει εθνικής νομοθεσίας.

[5] Αλπική, Βόρεια, Μεσογειακή, Ατλαντική, Ηπειρωτική, Παννονική, Μαύρης Θάλασσας, Μακαρονησιακή και Στεπική.

[6] Ατλαντική, Βαλτική, Μαύρης Θάλασσας, Μακαρονησιακή, Μεσογειακή.

[7] Βλ. την έκθεση του ΕΟΧ για περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με τις μεθόδους αξιολόγησης βάσει των οδηγιών για τα άγρια πτηνά και τους οικοτόπους.

Πτηνά — κατάσταση του πληθυσμού σε επίπεδο ΕΕ

Γράφημα 1: Κατάσταση του πληθυσμού των ειδών πτηνών της ΕΕ

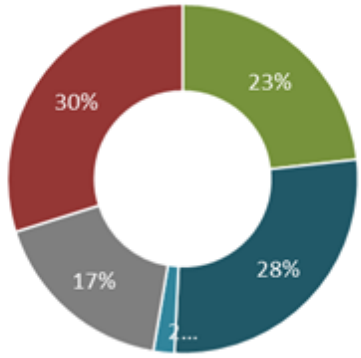
Σημείωση: Ο συνολικός αριθμός των αξιολογήσεων είναι 463 (μία αξιολόγηση ανά είδος).

Σύμφωνα με την αξιολόγηση σε επίπεδο ΕΕ, ο πληθυσμός του 47 % όλων των ειδών πτηνών βρίσκεται σε καλή κατάσταση, αν και το ποσοστό αυτό έχει μειωθεί κατά 5 εκατοστιαίες μονάδες από το 2015 που ήταν 52 %[8]. Το ποσοστό των ειδών με ανεπαρκή και κακή κατάσταση πληθυσμού σημείωσε αύξηση από 32 % σε 39 %, ενώ η κατάσταση του 14 % εξακολουθεί να παραμένει άγνωστη (σε σύγκριση με 16 % το 2015) λόγω της έλλειψης αξιόπιστων στοιχείων.

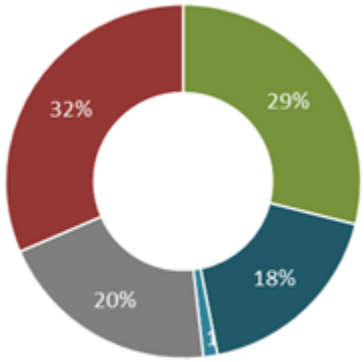
[8] *State of nature in the EU — results from reporting under the nature directives 2007–2012*, EEA (2015), (Κατάσταση της φύσης στην ΕΕ — αποτελέσματα από την υποβολή εκθέσεων στο πλαίσιο των οδηγιών για την προστασία της φύσης για την περίοδο 2007–2012), Τεχνική έκθεση αριθ. 2/2015, ISSN 1725-2237, Γραφείο Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2015.

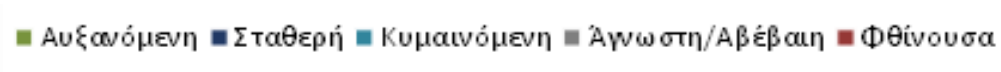
Πτηνά — πληθυσμιακές τάσεις σε επίπεδο ΕΕ

Γράφημα 2α: Βραχυπρόθεσμες (12 ετών) τάσεις του αναπαραγωγικού πληθυσμού πτηνών σε επίπεδο ΕΕ

Γράφημα 2β: Μακροπρόθεσμες (38 ετών) τάσεις του αναπαραγωγικού πληθυσμού πτηνών σε επίπεδο ΕΕ

Σημείωση: Τα στατιστικά στοιχεία βασίζονται σε 465 βραχυπρόθεσμες και 467 μακροπρόθεσμες τάσεις του πληθυσμού αναπαραγωγικών πτηνών σε επίπεδο ΕΕ. Περιλαμβάνουν τις τάσεις για έναν περιορισμένο αριθμό υποειδών και βιογεωγραφικών πληθυσμών.

Τα κράτη μέλη κατέγραψαν πληθυσμιακές τάσεις τόσο για τον αναπαραγωγικό όσο και για τον διαχειμάζοντα πληθυσμό πτηνών[9], βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, δηλ. για τα τελευταία 12 έτη (2007-2018) και τα τελευταία 38 έτη (1980-2018).

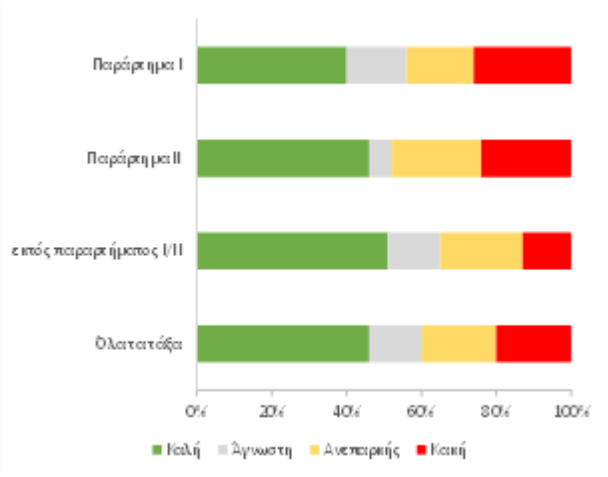
Τα στοιχεία δείχνουν ότι:

- σχεδόν το ένα τρίτο (30 %) όλων των αξιολογηθέντων ειδών αναπαραγωγικών πτηνών παρουσιάζουν καθοδική βραχυπρόθεσμη τάση (το ίδιο ποσοστό με το 2015)·
- οι βραχυπρόθεσμες τάσεις αναπαραγωγής δείχνουν 5 % λιγότερα είδη με αυξανόμενους πληθυσμούς σε σχέση με το 2015 και 7 % αύξηση στα είδη με σταθερές ή κυμαινόμενες τάσεις· οι αξιολογήσεις με «άγνωστες» τάσεις σημείωσαν πτώση κατά 2 %·
- οι ελαφρώς πιο μακροπρόθεσμες τάσεις αναπαραγωγής εμφανίζουν πτωτική παρά ανοδική πορεία (κατά την περίοδο 2008-2012 ίσχυε το αντίθετο)· ωστόσο, το ποσοστό των «άγνωστων» μακροπρόθεσμων τάσεων αναπαραγωγής σημείωσε πτώση κατά 10 εκατοστιαίες μονάδες, από 30 % σε 20 %· και
- για τις 91 τάσεις του διαχειμάζοντος πληθυσμού, η βραχυπρόθεσμη κατάσταση είναι παρόμοια με την κατάσταση του 2015 (το 45 % αυξανόμενος, το 29 % μειούμενος)· το 54 % των μακροπρόθεσμων τάσεων βρίσκεται σε άνοδο και το 13 % σε κάθοδο (το πρώτο ποσοστό σημείωσε πτώση κατά 9 εκατοστιαίες μονάδες ενώ το δεύτερο παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο).

[9] Για λεπτομέρειες, βλ. την έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος· https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/state-of-nature-2020

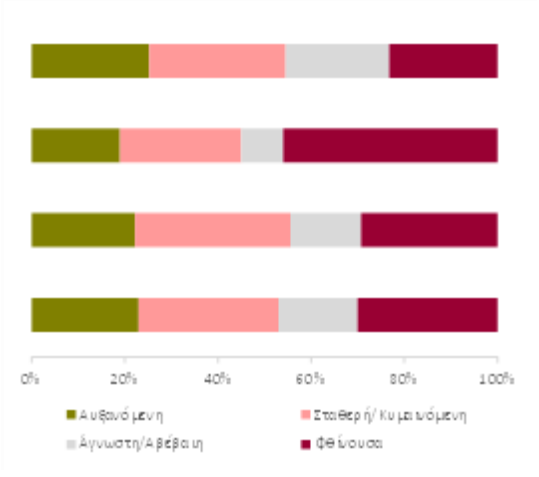
Κατάσταση και τάσεις των πτηνών σύμφωνα με την απογραφή τους στην οδηγία για τα άγρια πτηνά

Γράφημα 3α: Κατάσταση πληθυσμού στην ΕΕ για τα είδη των παραρτημάτων Ι και ΙΙ, εκτός παραρτήματος Ι/ΙΙ και όλα τα είδη πτηνών

Σημείωση: Ο συνολικός αριθμός των αξιολογήσεων είναι 505.

Γράφημα 3β: Βραχυπρόθεσμες τάσεις πληθυσμού της ΕΕ για τα είδη των παραρτημάτων Ι και ΙΙ, εκτός παραρτήματος Ι/ΙΙ και όλα τα είδη πτηνών

Σημείωση: Ο συνολικός αριθμός των αξιολογήσεων είναι 465.

Η ανάλυση της κατάστασης και των τάσεων των ειδών στα παραρτήματα Ι και ΙΙ της οδηγίας για τα άγρια πτηνά αναφέρει ότι:

- το ποσοστό των ειδών του παραρτήματος Ι σε ασφαλή κατάσταση διατήρησης μειώθηκε κατά 8 εκατοστιαίες μονάδες (από 48 % σε 40 %) σε σχέση με το 2015, ενώ το ποσοστό των ειδών σε ανεπαρκή και κακή κατάσταση αυξήθηκε κατά 6 εκατοστιαίες μονάδες (από 38 % σε 44 %). Αυτό υποδηλώνει ότι η κατάσταση αρκετών ειδών του παραρτήματος Ι έχει επιδεινωθεί παρά τα μέτρα ειδικής διατηρήσεως των οικοτόπων που απαιτούνται βάσει της οδηγίας. Το γεγονός ότι η κατάσταση του 16 % των ειδών του παραρτήματος Ι παραμένει άγνωστη προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία και υπογραμμίζει την ανάγκη βελτίωσης των συστημάτων παρακολούθησης των εν λόγω ειδών στα κράτη μέλη·
- το ποσοστό των (θηρεύσιμων) ειδών του παραρτήματος ΙΙ σε καλή κατάσταση διατήρησης ήταν κατά 9 εκατοστιαίες μονάδες (από 55 % σε 46 %) χαμηλότερο από το 2015, ενώ το ποσοστό των ειδών σε ανεπαρκή και κακή κατάσταση αυξήθηκε κατά 9 εκατοστιαίες μονάδες (από 39 % σε 48 %)· και
- όσον αφορά τις βραχυπρόθεσμες τάσεις του πληθυσμού των αναπαραγωγικών πτηνών, τα είδη του παραρτήματος ΙΙ εμφανίζουν σαφώς υψηλότερο ποσοστό πτωτικών τάσεων —περίπου 46 %, δηλ. το διπλάσιο ποσοστό σε σχέση με τα είδη του παραρτήματος Ι (23 %).

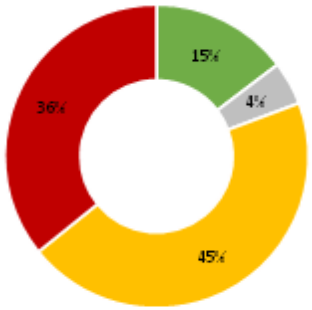
2.2. Τύποι οικοτόπων

Από τους 233 τύπους οικοτόπων που παρατίθενται στο παράρτημα I της οδηγίας για τους οικοτόπους, οι 224 είναι χερσαίοι και οι εννέα αμιγώς θαλάσσιοι. Η ζώνη την οποία καλύπτει η έκθεση όσον αφορά τους χερσαίους οικοτόπους αντιπροσωπεύει σχεδόν το ένα τρίτο της χερσαίας επιφάνειας των 28 κρατών μελών της ΕΕ, η οποία ισοδυναμεί με έκταση 1,3 εκατομμυρίων τ.χλμ. Η ζώνη όσον αφορά τους θαλάσσιους οικοτόπους καλύπτει 0,4 εκατομμύρια τ.χλμ. των υδάτων της ΕΕ.

Το φάσμα των οικοτόπων είναι πολύ ευρύ. Ορισμένοι καλύπτουν μεγάλες περιοχές, ενώ άλλοι καλύπτουν πολύ μικρά τμήματα. Οι δασικοί οικότοποι είναι η πολυπληθέστερη ομάδα στο παράρτημα I (το 35 % όλων των τύπων) και μετά ακολουθούν οι φυσικοί και ημιφυσικοί λειμώνες (14 %). Ομάδες, όπως τα εύκρατα χέρσα εδάφη και οι λόχμες, οι λόχμες με σκληρόφυλλη βλάστηση, οι τυρφώνες, οι χαμηλοί τυρφώνες και οι βάλτοι, καθώς και οι βραχώδεις οικότοποι, αντιστοιχούν έκαστη μόνο στο 5 % περίπου των τύπων οικοτόπων που απαριθμούνται.

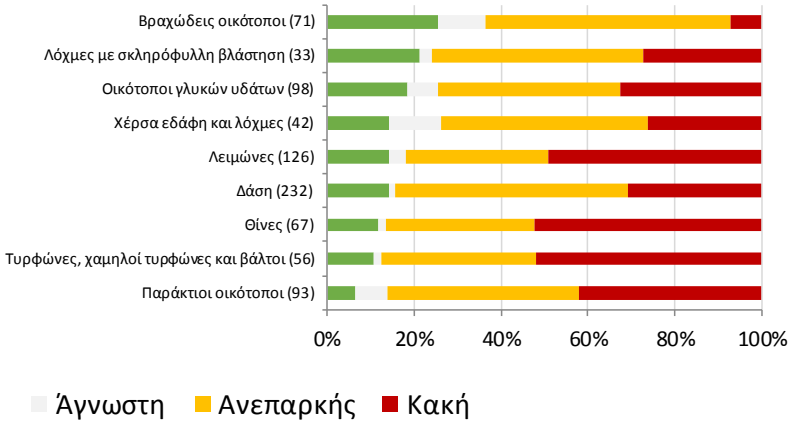
Κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων

Γράφημα 4α: Κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων σε επίπεδο ΕΕ

Σημείωση: τα στατιστικά στοιχεία βασίζονται σε πλήθος αξιολογήσεων για τους οικοτόπους της ΕΕ (818).

Γράφημα 4β: Κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων ανά ομάδα οικοτόπων σε επίπεδο ΕΕ

Σημείωση: ο αριθμός των αξιολογήσεων ανά ομάδα παρατίθεται εντός παρενθέσεων. Οι θαλάσσιοι οικότοποι αποτελούν μέρος της ομάδας των «παράκτιων οικοτόπων». Ο συνολικός αριθμός των αξιολογήσεων είναι 818.

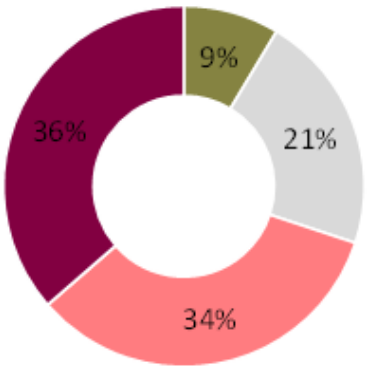
Η κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων δεν παρουσίασε βελτίωση κατά την περίοδο υποβολής εκθέσεων. Μόνο το 15 % των αξιολογήσεων για τους οικοτόπους διαπιστώνουν καλή κατάσταση διατήρησης σε σύγκριση με 16 % το 2015. Η συντριπτική πλειονότητα διαπιστώνει μη ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης (45 % ανεπαρκή και 36 % κακή κατάσταση σε σύγκριση με 47 % και 30 % αντίστοιχα το 2015). Αν και το επίπεδο των αξιολογήσεων που χαρακτήρισαν την κατάσταση διατήρησης ανεπαρκή έχει σημειώσει πτώση κατά 2 εκατοστιαίες μονάδες και το επίπεδο των αξιολογήσεων που χαρακτήρισαν την κατάσταση διατήρησης κακή αυξήθηκε κατά 6 εκατοστιαίες μονάδες, οι περισσότερες αλλαγές δεν αντανακλούν την πραγματική επιδείνωση επιτόπου, αλλά τις βελτιώσεις στις μεθόδους αξιολόγησης σε επίπεδο ΕΕ ή κρατών μελών.

Από τις εννέα ομάδες οικοτόπων για τις οποίες υποβλήθηκε έκθεση, οι παράκτιοι οικότοποι (οι οποίοι περιλαμβάνουν τους θαλάσσιους οικοτόπους) έχουν το χαμηλότερο ποσοστό αξιολογήσεων με «καλή κατάσταση διατήρησης». Οι θίνες, οι τυρφώνες, οι χαμηλοί τυρφώνες και οι βάλτοι αξιολογούνται συχνότερα καθώς βρίσκονται σε κακή κατάσταση (πάνω από το 50 %). Οι λειμώνες, οι οποίοι περιλαμβάνουν ορισμένους οικοτόπους με μεγάλη ποικιλία ειδών, συγκαταλέγονται επίσης μεταξύ των οικοτόπων με το υψηλότερο ποσοστό αξιολογήσεων που χαρακτηρίζουν την κατάστασή τους ως «κακή» (49 %). Οι λειμώνες που απαιτούν ενεργή διαχείριση βρίσκονται σε ιδιαίτερα κακή κατάσταση.

Οι ελλιπείς γνώσεις σχετικά με τους εννέα θαλάσσιους οικοτόπους εξακολουθούν να αποτελούν πρόβλημα. Η κατάσταση διατήρησης του 26 % περίπου των θαλάσσιων οικοτόπων των κρατών μελών συνεχίζει να παραμένει άγνωστη (σε σύγκριση με το 4 % των χερσαίων οικοτόπων).

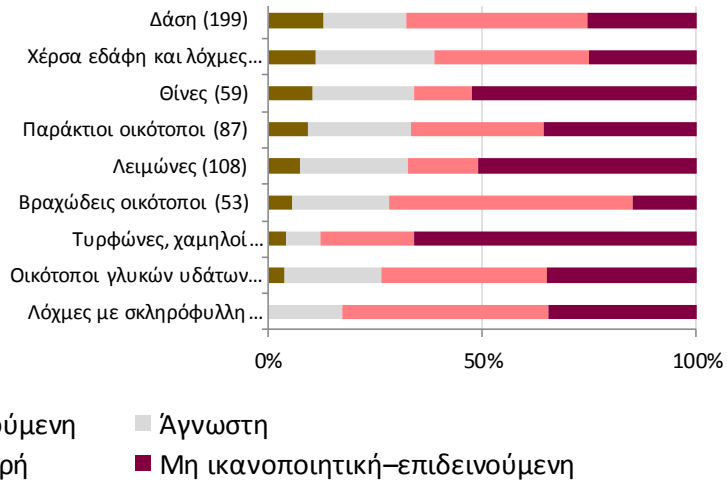
Τάσεις στην κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων

Γράφημα 5α: Τάσεις στην κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων με μη ικανοποιητική (δηλ. όχι καλή) ή άγνωστη κατάσταση διατήρησης σε επίπεδο ΕΕ

Σημείωση: Οι τάσεις στην κατάσταση διατήρησης βασίζονται σε αξιολογήσεις για τους οικοτόπους της ΕΕ (698).

Γράφημα 5β: Οι τάσεις στην κατάσταση διατήρησης με μη ικανοποιητική (δηλ. όχι καλή) ή άγνωστη κατάσταση διατήρησης ανά ομάδα οικοτόπων σε επίπεδο ΕΕ

Σημείωση: ο αριθμός των αξιολογήσεων παρατίθεται εντός παρενθέσεων. Ο συνολικός αριθμός των αξιολογήσεων είναι 698.

Η κατάσταση του 81 % των οικοτόπων που αναφέρονται αξιολογείται ως «ανεπαρκής» ή «κακή» σε επίπεδο ΕΕ. Μόνο το 9 % εξ αυτών εμφανίζει τάσεις βελτίωσης, ενώ το 36 % παρουσιάζει συνεχή επιδείνωση. Οι τάσεις επιδείνωσης διαπιστώνονται τουλάχιστον στο 25 % του συνόλου των αξιολογήσεων των ομάδων οικοτόπων, με εξαίρεση τους βραχώδεις οικοτόπους (15 %). Οι τυρφώνες, οι χαμηλοί τυρφώνες και οι βάλτοι, οι λειμώνες και οι θίνες έχουν το μεγαλύτερο ποσοστό τάσεων επιδείνωσης (πάνω από το 50 % για κάθε ομάδα). Όσον αφορά τους λειμώνες, κυρίως οι θεριζόμενοι λειμώνες[10], οι λειμώνες με

[10] Οι τύποι οικοτόπων της εν λόγω ομάδας περιλαμβάνουν τους θεριζόμενους λειμώνες χαμηλού υψομέτρου (6510) και τους ορεινούς θεριζόμενους λειμώνες (6520).

Molinia και[11] ορισμένοι τύποι ημιφυσικών ξηρών λειμώνων[12] εμφανίζουν τάση επιδείνωσης της κατάστασης διατήρησης, γεγονός που καταδεικνύει την εξάρτησή τους από πρακτικές εκτατικής γεωργίας οι οποίες συνεχίζουν να ακολουθούν πτωτική πορεία σε όλη την ΕΕ. Οι δασικοί οικότοποι παρουσιάζουν το υψηλότερο ποσοστό τάσεων βελτίωσης στις αξιολογήσεις (13 %).

2.3 Είδη εκτός των πτηνών

Τα παραρτήματα II, IV και V της οδηγίας για τους οικοτόπους περιλαμβάνουν 1 389 είδη ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος[13]. Σε ορισμένες μεγαλύτερες ταξινομικές ομάδες, όπως τα μαλάκια, τα αρθρόποδα και τα αγγειόφυτα, το ποσοστό των ειδών που καλύπτονται από τα παραρτήματα είναι πολύ χαμηλό. Η ομάδα που εκπροσωπείται καλύτερα είναι τα σπονδυλωτά, η οποία περιλαμβάνει το 85 % των αμφιβίων, το 70 % των ερπετών, το 64 % των θηλαστικών και το 39 % των ειδών ιχθύων γλυκού νερού που αναφέρονται. Πολλά είδη που δεν αναφέρονται, μεταξύ των οποίων πολλά από τα πλέον κοινά είδη, καλύπτονται από μέτρα βάσει της οδηγίας, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των τύπων οικοτόπων του παραρτήματος Ι.

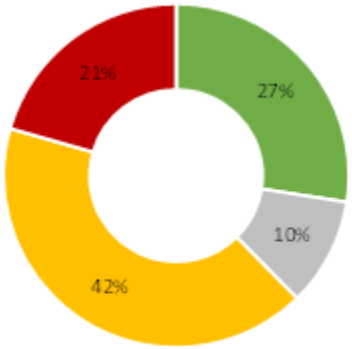
[11] Λειμώνες με Molinia σε έδαφος ασβεστούχο, τυρφώδες ή αργιλο-λασπώδες (Molinion caeruleae) (6410).

[12] Οι τύποι οικοτόπων της εν λόγω ομάδας περιλαμβάνουν τους ξηρούς ημιφυσικούς λειμώνες και τις περιοχές όπου φύονται θάμνοι σε ασβεστολιθικά υποστρώματα (Festuco-Brometalia) (6210) και το βόρειο alvar και τα ασβεστολιθικά προ-καμβριακά επίπεδα βράχια (6280).

[13] Παράρτημα II: είδη για τα οποία απαιτείται χαρακτηρισμός ειδικών ζωνών διατήρησης (τόποι του δικτύου Natura 2000)·
Παράρτημα IV: αυστηρώς προστατευόμενα είδη·
Παράρτημα V: τα είδη των οποίων η σύλληψη στη φύση και η εκμετάλλευση υπόκεινται, ενδεχομένως, σε διαχειριστικά μέτρα.

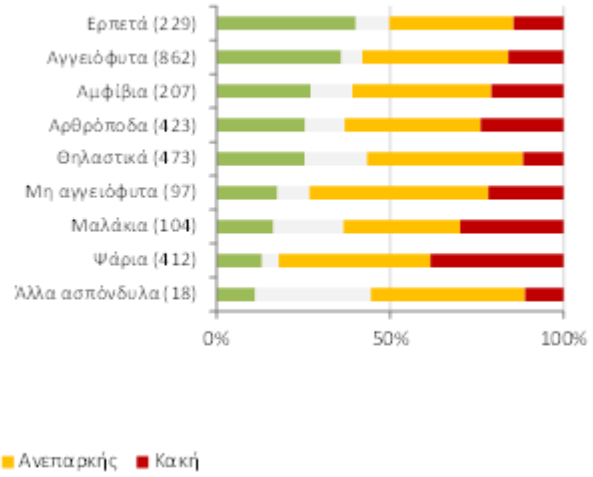
Κατάσταση διατήρησης των ειδών

Γράφημα 6α: Κατάσταση διατήρησης των ειδών σε επίπεδο ΕΕ

Σημείωση: τα στατιστικά στοιχεία βασίζονται σε πολλές αξιολογήσεις για τα είδη της ΕΕ (2 825).

Γράφημα 6β: Κατάσταση διατήρησης ανά ομάδα είδους σε επίπεδο ΕΕ

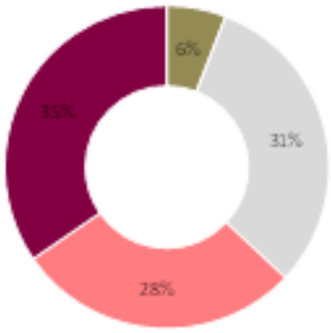
Σημείωση: ο αριθμός των αξιολογήσεων ανά ομάδα παρατίθεται εντός παρενθέσεων. Ο συνολικός αριθμός των αξιολογήσεων ανέρχεται στις 2 825.

Πάνω από το ένα τέταρτο (27 %) των αξιολογήσεων των ειδών χαρακτηρίζουν καλή την κατάσταση διατήρησης, σε σύγκριση με 23 % το 2015. Το 63 % χαρακτηρίζει ανεπαρκή ή κακή την κατάσταση και κυμαίνεται περίπου στα επίπεδα του 2015 (60 %). Ο αριθμός των αξιολογήσεων που χαρακτηρίζουν την κατάσταση διατήρησης «άγνωστη» σημείωσε πτώση από την τελευταία περίοδο υποβολής εκθέσεων (από το 17 % στο 10 %), ωστόσο εξακολουθεί να παραμένει σε σημαντικά υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τις αξιολογήσεις για τους οικοτόπους (4 %). Σε επίπεδο κρατών μελών, η κατάσταση της πλειονότητας των θαλάσσιων ειδών (59 %) είναι άγνωστη, σε σύγκριση με μόλις 8 % των χερσαίων ειδών, γεγονός που υποδηλώνει ότι δεν διατίθενται επαρκείς πόροι για την παρακολούθησή τους.

Οι ομάδες ειδών με το μεγαλύτερο ποσοστό σε καλή κατάσταση σε επίπεδο ΕΕ είναι τα ερπετά και τα αγγειόφυτα (36 % και 40 % αντίστοιχα). Περίπου το 30 % των ειδών μαλακίων και ιχθύων έλαβαν αξιολόγηση που χαρακτήριζε την κατάστασή τους «κακή».

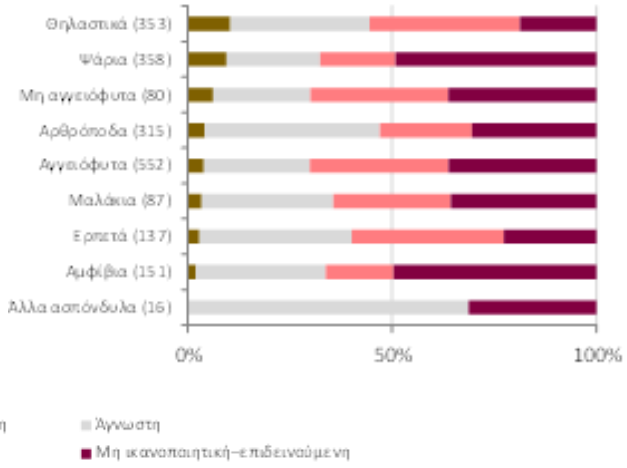
Τάσεις στην κατάσταση διατήρησης των ειδών

Γράφημα 7α: Τάσεις στην κατάσταση διατήρησης των ειδών με μη ικανοποιητική (δηλ. όχι καλή) ή άγνωστη κατάσταση διατήρησης σε επίπεδο ΕΕ

Σημείωση: οι τάσεις στην κατάσταση διατήρησης βασίζονται σε αξιολογήσεις για τα είδη της ΕΕ (2 049).

Γράφημα 7β: Τάσεις στην κατάσταση διατήρησης των ειδών με μη ικανοποιητική (δηλ. όχι καλή) ή άγνωστη κατάσταση σε επίπεδο ΕΕ, ανά ομάδα

Σημείωση: ο αριθμός των αξιολογήσεων παρατίθεται εντός παρενθέσεων. Ο συνολικός αριθμός των αξιολογήσεων ανέρχεται στις 2 049.

Από τα 2 049 είδη των οποίων η κατάσταση διατήρησης σε επίπεδο ΕΕ αξιολογήθηκε ως ανεπαρκής ή κακή, το 35 % βρίσκεται σε πτωτική τάση και το 6 % σε ανοδική τάση. Η τάση είναι άγνωστη για το 31 %. Εκτός από τα θηλαστικά, τους ιχθύες και τα μη αγγειόφυτα (10 %, 9 % και 6 % αντίστοιχα), το ποσοστό των ειδών των οποίων η κατάσταση διατήρησης αξιολογήθηκε ως ανεπαρκής ή κακή, αλλά με τάσεις βελτίωσης, παραμένει κάτω από το 5 %. Αν και οι ιχθύες παρουσιάζουν πιο ανοδικές τάσεις σε σχέση με άλλες ομάδες ειδών, εμφανίζουν επίσης (μαζί με τα αμφίβια) το υψηλότερο ποσοστό τάσεων επιδείνωσης (κοντά στο 50 %). Έντονες καθοδικές τάσεις αναφέρονται για άλλες ομάδες ειδών, π.χ. τα είδη σε οικοτόπους λειμώνων, όπως η πεταλούδα των ελών *(Euphydryas aurinia)* και το κίρσιο *Jurinea cyanoides*.

3. Εξελίξεις όσον αφορά την κατάσταση και τις τάσεις

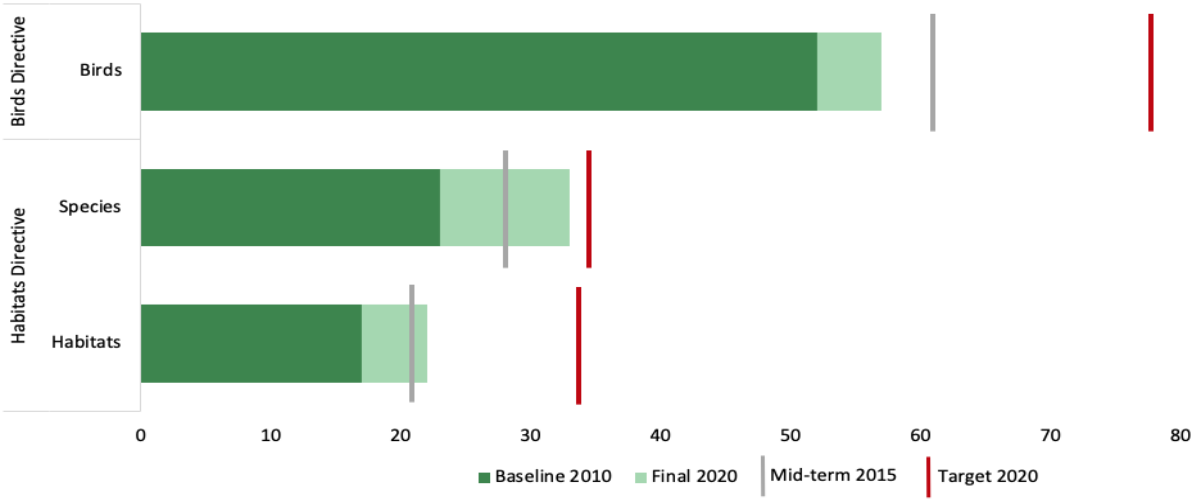
3.1 Πρόοδος προς την επίτευξη του στόχου 1 της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020

Με βάση τις πληροφορίες που παρέχουν τα κράτη μέλη για την εν λόγω αξιολόγηση, προσδιορίστηκε ο βαθμός στον οποίο επετεύχθη ο στόχος 1 της στρατηγικής για τη

βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020[14]. Ο στόχος αφορούσε την ανάσχεση της υποβάθμισης της κατάστασης όλων των ειδών και οικοτόπων που εμπίπτουν στη νομοθεσία της ΕΕ για την προστασία της φύσης και την επίτευξη σημαντικής και μετρήσιμης βελτίωσης της κατάστασής τους, ώστε μέχρι το 2020 (σε σύγκριση με τις αξιολογήσεις του 2010):

- να έχουν αυξηθεί κατά 100 % οι αξιολογήσεις οικοτόπων από τις οποίες να προκύπτει ικανοποιητική ή βελτιούμενη κατάσταση διατήρησης (δηλ. 34 % επί του συνόλου)·
- να έχουν αυξηθεί κατά 50% οι διενεργούμενες βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους αξιολογήσεις ειδών από τις οποίες να προκύπτει ικανοποιητική ή βελτιούμενη κατάσταση διατήρησης (35 %)· και
- να έχουν αυξηθεί κατά 50% οι διενεργούμενες βάσει της οδηγίας για τα πτηνά αξιολογήσεις ειδών από τις οποίες προκύπτει σταθερή ή βελτιούμενη κατάσταση (78 %).

Γράφημα 8: Πρόοδος προς την επίτευξη του στόχου 1 (% των αξιολογήσεων)

Σημείωση: Κάθε ράβδος αντιπροσωπεύει το ποσοστό των αξιολογήσεων που χαρακτηρίζουν την κατάσταση καλή ή βελτιούμενη.

Η πρόοδος που σημειώθηκε από το σενάριο αναφοράς 2010 προς την επίτευξη των στόχων του 2020 ήταν περιορισμένη, με εξαίρεση την περίπτωση των ειδών εκτός των πτηνών, στην οποία ο στόχος σχεδόν επιτεύχθηκε. Η συνεχής επιδείνωση ορισμένων οικοτόπων και ειδών υπερακοντίζει τις βελτιώσεις. Τα στοιχεία που καταγράφηκαν το 2019 καταδεικνύουν ότι το ποσοστό των ειδών και των οικοτόπων με τάσεις επιδείνωσης έχει αυξηθεί ελαφρώς: για τα πτηνά, από το 20 % στο 23 %, για τα είδη εκτός των πτηνών, από το 22 % στο 26 % και για τους οικοτόπους από το 30 % στο 32 %.

[14] Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών *Η ασφάλεια ζωής μας, το φυσικό μας κεφάλαιο: στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020* [COM(2011) 244 τελικό].

Ο στόχος του 2020 όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της κατάστασης διατήρησης ως ικανοποιητικής ή βελτιούμενης από το 34 % των αξιολογήσεων οικοτόπων (η διαφορά ανέρχεται στις 12 εκατοστιαίες μονάδες) δεν επιτεύχθηκε. Ωστόσο, το ποσοστό των ειδών εκτός των πτηνών των οποίων η κατάσταση αξιολογήθηκε ως ικανοποιητική ή βελτιούμενη έχει σχεδόν πετύχει τον επιμέρους στόχο του 35 % για το 2020 (διαφορά 2 εκατοστιαίες μονάδες). Οι τάσεις του πληθυσμού των πτηνών εμφανίζουν ανομοιογενή εικόνα· καταγράφηκε αύξηση στον αριθμό ειδών σε ασφαλή και βελτιούμενη κατάσταση μεταξύ της περιόδου 2010-2015, όμως με κάποια επιδείνωση (3 εκατοστιαίες μονάδες) από το 2015 έως το 2020, με αποτέλεσμα μια διαφορά άνω των 20 εκατοστιαίων μονάδων από τον στόχο του 78 %. Ως εκ τούτου, δεν επιτεύχθηκε ο στόχος 1 της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020.

3.2. Βελτιώσεις στα κράτη μέλη

Είναι γνωστό ότι η «κατάσταση διατήρησης» αλλάζει αργά και επομένως δεν αποτελεί πολύ ευαίσθητο βραχυπρόθεσμο δείκτη βελτίωσης. Επίσης, οι αξιολογήσεις σε επίπεδο ΕΕ ενδεχομένως δεν καλύπτουν τις βελτιώσεις σε μεμονωμένα κράτη μέλη. Επομένως, οι θετικές και σταθεροποιητικές τάσεις σε επίπεδο χώρας (όταν η τάση αλλάζει πραγματικά από πτωτική κατά την προηγούμενη περίοδο υποβολής εκθέσεων σε σταθερή κατά την τρέχουσα περίοδο) αποτελούν θετικές εξελίξεις που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να αναλύονται επιπλέον των θετικών αλλαγών στην κατάσταση διατήρησης.

Κατά μέσο όρο, το 6 % των εθνικών/περιφερειακών αξιολογήσεων για τους οικοτόπους των κρατών μελών αναφέρουν βελτιώσεις, συχνότερα για τα δάση και τα γλυκά ύδατα (το 10 % όλων των αξιολογήσεων της ομάδας), τα χέρσα εδάφη και τις λόχμες (7 %), τους τυρφώνες, τους χαμηλούς τυρφώνες και τους βάλτους, και τις θίνες (6 %). Ένα παράδειγμα παράκτιου οικοτόπου που παρουσιάζει βελτίωση είναι οι παράκτιοι λειμώνες της Βαλτικής στη Φινλανδία.

Ομοίως, κατά μέσο όρο το 6 % όλων των εθνικών/περιφερειακών αξιολογήσεων για τα είδη εκτός των πτηνών αναφέρουν βελτιώσεις. Ο μεγαλύτερος αριθμός βελτιώσεων αφορά τα θηλαστικά (το 9 % όλων των καταγεγραμμένων αξιολογήσεων για τα θηλαστικά διαπιστώνουν βελτιώσεις), ακολουθούμενα από τους ιχθύες (8 %) και τα αγγειόφυτα (5 %). Στα παραδείγματα για τα θηλαστικά περιλαμβάνονται οι κάστορες (*Castor fiber*), οι γκρίζες φώκιες (*Halichoerus grypus*) και οι φώκιες οι κοινές (*Phoca vitulina*).

Όσον αφορά τα πτηνά, η βελτίωση σε εθνικό επίπεδο ορίζεται διαφορετικά, καθώς δεν υπάρχει εθνική αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης και της τάσης της κατάστασης. Επομένως, μια θετική βραχυπρόθεσμη πληθυσμιακή τάση ή σταθεροποίηση έπειτα από μια αρνητική μακροπρόθεσμη τάση στην προηγούμενη εθνική έκθεση θεωρείται βελτίωση. Συνολικά, υπάρχουν 2 148 εκθέσεις κρατών μελών που αναφέρουν βελτιώσεις σύμφωνα με τα παραπάνω κριτήρια. Αυτό αντιστοιχεί γενικά σε 397 (υπο)είδη πτηνών τα οποία εμφανίζουν βελτίωση σε τουλάχιστον ένα κράτος μέλος σε τουλάχιστον μία περίοδο αναφοράς. Περίπου το 44 % όλων των πτηνών με τάσεις βελτίωσης αποτελούν αποδημητικά

υδρόβια πτηνά[15]. Πολλά από αυτά τα είδη κατηγοριοποιούνται επίσης ως θαλάσσια είδη σύμφωνα με την οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική της ΕΕ και αντιστοιχούν στο 33 % όλων των βελτιώσεων. Τα πτηνά των αγρών και των δασών αντιπροσωπεύουν περίπου το 9 % έκαστο. Παραδείγματα των ειδών πτηνών με βελτιούμενη κατάσταση είναι ο θαλασσαετός (*Haliaeetus albicilla*), ο γερανός (*Grus grus*), ο ψαλιδάρης (*Milvus milvus)* και ο αργυροτσικνιάς (*Ardea alba*).

3.3. Πρόοδος σχετικά με την ποιότητα των δεδομένων

Η αξιολόγηση της προόδου όσον αφορά την κατάσταση διατήρησης απαιτεί την εφαρμογή των κατάλληλων συστημάτων παρακολούθησης σε όλα τα κράτη μέλη. Σε πολλές περιπτώσεις, ωστόσο, οι υποβαλλόμενες πληροφορίες προέρχονται από μεικτές έρευνες που έχουν διενεργηθεί για άλλους σκοπούς. Σε άλλες περιπτώσεις, τα κράτη μέλη δεν διαθέτουν κατάλληλα στοιχεία και βασίζονται σε γνώμες εμπειρογνωμόνων. Όσον αφορά τους οικοτόπους και τα είδη της οδηγίας για τους οικοτόπους, πάνω από το 40 % των υποβαλλόμενων πληροφοριών προέρχεται από μεικτές έρευνες και πάνω από το 20 % βασίζεται αποκλειστικά σε γνώμες εμπειρογνωμόνων. Όσον αφορά τα στοιχεία για τα πτηνά, πάνω από το 30 % των πληροφοριών προέρχεται από επιμέρους έρευνες και πάνω από το 15 % βασίζεται σε κρίσεις εμπειρογνωμόνων. Ο παρών γύρος υποβολής στοιχείων καταδεικνύει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν περιορισμοί λόγω ανεπαρκών ή ελλιπών δεδομένων (αν και σε πολύ διαφορετικό βαθμό μεταξύ των κρατών μελών και σε μικρότερη κλίμακα σε σχέση με το 2015). Ωστόσο, τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο παρόν έγγραφο αποτελούν ορόσημο για την αξιολόγηση της κατάστασης της φύσης στην ΕΕ και παρέχουν μια ισχυρή βάση για τη βελτίωση της υποβολής στοιχείων, της αξιολόγησης και της εφαρμογής ώστε να είναι δυνατή η επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα για το 2030.

4. Πιέσεις και μέσα αντιμετώπισης

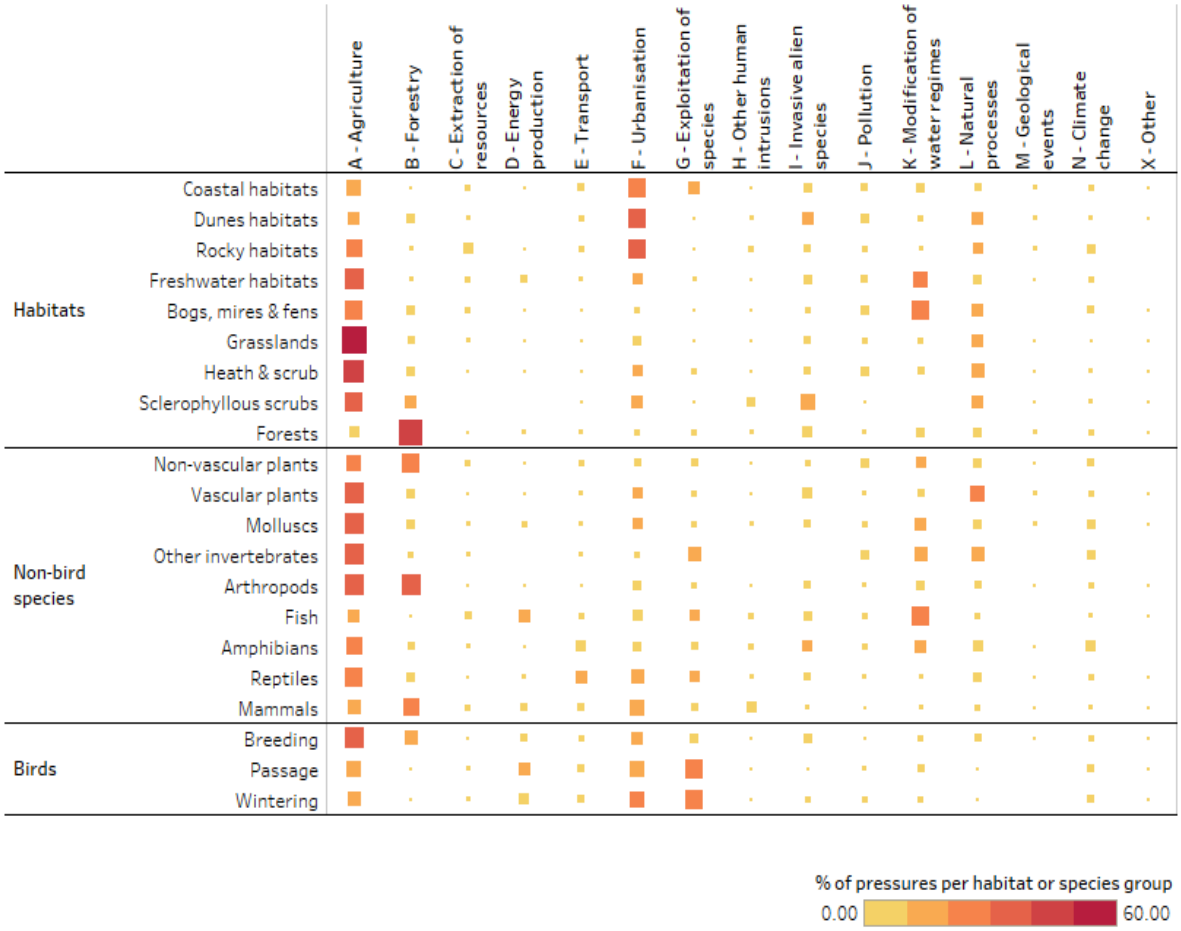
4.1 Πιέσεις

Η Ευρώπη αποτελεί μία από τις πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές στον κόσμο. Η ανθρώπινη δραστηριότητα διαμόρφωσε το τοπίο της κατά την πάροδο των αιώνων και συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στη βιοποικιλότητά του, π.χ. ημιφυσικοί οικότοποι, όπως εκτενείς θεριζόμενοι λειμώνες και ξηροί ημιφυσικοί λειμώνες. Ωστόσο, η ανθρώπινη δραστηριότητα επέφερε την επιδείνωση και τη μείωση πολλών αυτόχθονων ειδών και τύπων οικοτόπων, ιδίως (και με ταχύτερο ρυθμό) τα τελευταία 100 έτη.

Τα κράτη μέλη υπέβαλαν στοιχεία για τις κύριες αιτίες της απώλειας των ειδών και της υποβάθμισης των οικοτόπων για κάθε είδος και οικότοπο. Συνολικά, προσκόμισαν 67 000 αρχεία με τη χρήση ενός καταλόγου 203 επιμέρους πιέσεων από 15 κατηγορίες (από την κατηγορία «A-Γεωργία» έως την κατηγορία «X-Άλλη»

[15] Καλύπτονται από τη συμφωνία για τη διατήρηση των αφρικανο-ευρασιατικών αποδημητικών υδρόβιων πτηνών.

Γράφημα 9: Κατανομή των κατηγοριών πίεσης επιπέδου 1 μεταξύ των οικοτόπων, των ειδών εκτός των πτηνών και των πτηνών

Οι συχνότερα αναφερόμενες πιέσεις τόσο για τους οικοτόπους όσο και για τα είδη προέρχονται από τον γεωργικό τομέα, ο οποίος αντανακλά τη σχετική κλίμακα χρήσης της γεωργικής έκτασης και των αλλαγών στις γεωργικές πρακτικές (εντατικοποίηση και εγκατάλειψη της εκτατικής καλλιέργειας). Η εκτατική γεωργική διαχείριση δημιουργεί και διατηρεί τους ημιφυσικούς οικοτόπους με ποικίλη πανίδα και χλωρίδα. Από τη δεκαετία του 1950, όμως, η πιο εντατική και εξειδικευμένη καλλιέργεια συνέβαλε στη σταδιακή αύξηση της συνεχιζόμενης απώλειας της βιοποικιλότητας. Οι λειμώνες, οι οικότοποι γλυκών υδάτων, τα χέρσα εδάφη και οι λόχμες, οι τυρφώνες, οι χαμηλοί τυρφώνες και οι βάλτοι έχουν πληγεί περισσότερο. Οι ημιφυσικοί οικότοποι ανάλογα με τη γεωργική δραστηριότητα[16], όπως οι λειμώνες, απειλούνται σοβαρά και η κατάσταση της διατήρησής τους έχει επιδεινωθεί σε σημαντικό βαθμό σε σχέση με άλλους τύπους οικοτόπων που δεν εξαρτώνται από τη γεωργία (η κατάσταση του 45 % έχει αξιολογηθεί ως κακή σε σύγκριση με 31 % για άλλους οικοτόπους). Συγκριτικά με το 2015, οι αξιολογήσεις των γεωργικών οικοτόπων εμφανίζουν μια συνολική επιδείνωση στην κατάσταση διατήρησης. Η καλή κατάσταση μειώθηκε από το

[16] Halada, L., Evans, D., Romão, C. και Petersen, J. E., 2011, «Which habitats of European importance depend on agricultural practices?», Biodiversity and Conservation, 20(11) 2 365–2 378.

14 % στο 12 % και η κακή κατάσταση αυξήθηκε από το 39 % στο 45 %. Μόνο το 8 % των γεωργικών οικοτόπων παρουσιάζει τάση βελτίωσης ενώ το 45 % εμφανίζει επιδείνωση. Πολλά είδη πτηνών, ερπετών, μαλακίων, αμφιβίων, αρθροπόδων και αγγειόφυτων έχουν επίσης επηρεαστεί και η γεωργική βιοποικιλότητα εξακολουθεί να μειώνεται.

Συνολικά, σε όλες τις κατηγορίες, η τροποποίηση των υδρολογικών καθεστώτων (περιλαμβανομένων των πολλαπλών αλλαγών βάσει της κατηγορίας «Κ–Τροποποίηση των συστημάτων υδάτινων πόρων» και των υδρολογικών αλλαγών που αποδόθηκαν σε άλλες κατηγορίες, π.χ. Α-Γεωργία) αποτελεί τον δεύτερο συχνότερο τύπο πίεσης που αναφέρεται, ακολουθούμενο από την αστικοποίηση και τη ρύπανση:

- οι πιέσεις που σχετίζονται με τις τροποποιήσεις των συστημάτων υδάτινων πόρων προκύπτουν από πολλαπλές πηγές. Για παράδειγμα, οι γεωργικές δραστηριότητες αποστράγγισης και οι υδροηλεκτρικές εγκαταστάσεις αντιστοιχούν στο 14 % και το 13 % όλων των πιέσεων που σχετίζονται με την υδρολογία. Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι οι πιέσεις αυτής της κατηγορίας είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τους οικοτόπους γλυκών υδάτων και των ειδών ιχθύων, αλλά και για τα πλούσια σε άνθρακα οικοσυστήματα, όπως οι τυρφώνες, οι χαμηλοί τυρφώνες και οι βάλτοι.
- οι βασικές πιέσεις που σχετίζονται με την αστικοποίηση περιλαμβάνουν τα αθλήματα, τον τουρισμό και τις δραστηριότητες κατά τον ελεύθερο χρόνο και επηρεάζουν ιδίως τους θαλάσσιους/παράκτιους οικοτόπους. Η μετατροπή φυσικών και ημιφυσικών εκτάσεων σε οικίες, οικισμούς ή περιοχές αναψυχής επηρεάζει κυρίως τους οικοτόπους των λειμώνων και των δασών· και
- η ρύπανση αποτελεί τη βασική πίεση για πολλούς οικοτόπους και είδη, οι δε γεωργικές δραστηριότητες αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 48 % των πιέσεων σχετικά με τη ρύπανση. Ακολουθεί η ρύπανση από μεικτές πηγές (28 %, όπως αναφέρθηκε βάσει της κατηγορίας «Ι-Ρύπανση») και η αστικοποίηση (21 %).

Υπάρχουν διαφορές στις σχετικές επιπτώσεις των κατηγοριών πιέσεων σε όλους τους οικοτόπους και τις ομάδες ειδών:

- οι δασοκομικές δραστηριότητες αποτελούν τη δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία πίεσης που αναφέρεται για τα είδη και επηρεάζει ιδίως τα αρθρόποδα, τα θηλαστικά και τα μη αγγειόφυτα. Για πολλά εξαρτώμενα από το δάσος είδη αναφέρεται ότι επηρεάζονται από την απομάκρυνση νεκρών δέντρων, δέντρων που πεθαίνουν και παλαιών δέντρων (περιλαμβανομένης της υπολειμματικής υλοτομίας), τη διαχείριση δασών με τη μείωση υπεραιωνόβιων δασών και την ολική αποψίλωση. Η δασοκομία είναι επίσης η κυρίαρχη ομάδα πιέσεων που αναφέρεται για τους περισσότερους τύπους δάσους του παραρτήματος Ι, των οποίων η κατάσταση διατήρησης παρουσιάζει επιδείνωση σε σύγκριση με το 2015· η καλή κατάσταση σημείωσε πτώση από το 16 % στο 14 % και οι αξιολογήσεις αποκαλύπτουν ότι η κακή κατάσταση αυξήθηκε από το 27 % στο 31 %.
- η εκμετάλλευση των ειδών αποτελεί τη μεγαλύτερη πίεση για τα διαχειμάζοντα και τα διερχόμενα πτηνά· αφορά την παράνομη σκόπευση ή θανάτωση, τη θήρα και την

τυχαία θανάτωση. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα σε 26 ευρωπαϊκές χώρες, υπολογίστηκε ότι θηρεύονται ετησίως τουλάχιστον 52 εκατομμύρια πτηνά[17]. Άλλα είδη που έχουν επηρεαστεί από την εκμετάλλευση είναι, μεταξύ άλλων, οι ιχθύες, τα θηλαστικά και τα ερπετά. Οι ιχθύες είναι από τις ομάδες που έχουν επηρεαστεί περισσότερο λόγω της αλίευσης σε θαλάσσια[18] και γλυκά ύδατα. Ο αντίκτυπος στα θηλαστικά είναι διπλός:

- τα μεγάλα χερσαία θηλαστικά, όπως ο λύκος (*Canis lupus*), ο ευρωπαϊκός λυνξ *(Lynx lynx*) και η ευρωπαϊκή βίδρα (*Lutra lutra*) είναι περισσότερο εκτεθειμένα στην παράνομη θανάτωση·
- τα μικρά κητώδη, όπως το δελφίνι *(Delphinus delphis)* και η φώκαινα (*Phocoena phocoena)* έχουν επηρεαστεί κυρίως από τα παρεμπίπτοντα αλιεύματα των αλιευτικών εργαλείων και από άλλες συνέπειες των θαλάσσιων αλιευτικών δραστηριοτήτων, όπως η μείωση των πληθυσμών θηραμάτων και η διατάραξη των ειδών· τα θαλάσσια θηλαστικά επηρεάζονται επίσης συχνά από τη ρύπανση που προκαλείται από διάφορες πηγές, από τη λειτουργία θαλάσσιων και πορθμειακών γραμμών (λόγω του υποθαλάσσιου θορύβου και των συγκρούσεων με πλοία) καθώς και από στρατιωτικές επιχειρήσεις (λόγω των συγκρούσεων με σκάφη, των διαταραχών που οφείλονται σε στρατιωτικά ηχοεντοπιστικά συστήματα).

- οι υδροηλεκτρικές εγκαταστάσεις αποτελούν τη σπουδαιότερη πηγή πιέσεων που σχετίζεται με την ενέργεια για τα μεταναστευτικά είδη ιχθύων και τους ιχθύες γλυκών υδάτων. Εκτός από τις πιέσεις από τον αέρα, το κύμα και την παλιρροϊκή ισχύ, που παρουσιάζουν κινδύνους για πολλά είδη, τα πτηνά είναι επίσης ιδιαίτερα ευάλωτα στις υποδομές ηλεκτρικής ενέργειας και ραδιοεπικοινωνιών. Η επέκταση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές αποτελεί βασική πολιτική της ΕΕ για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής (η οποία από μόνη της ασκεί σημαντικές και αυξανόμενες πιέσεις στη βιοποικιλότητα), αλλά τα ακατάλληλα σχεδιασμένα και χωροθετημένα έργα ανάπτυξης μπορούν να οδηγήσουν σε πρόσθετες πιέσεις στα προστατευόμενα είδη και τύπους οικοτόπων·
- τα χωροκατακτητικά ξένα είδη (ΧΞΕ) αντιπροσωπεύουν μια πολύ σοβαρή και αυξανόμενη απειλή για την αυτόχθονα ευρωπαϊκή πανίδα και χλωρίδα. Ο αντίκτυπός τους έχει αυξηθεί σημαντικά από την τελευταία περίοδο υποβολής στοιχείων. Τα «χωροκατακτητικά είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος»[19] αντιπροσωπεύουν περίπου το 20 % των πιέσεων που αναφέρονται σε αυτήν την κατηγορία, ενώ πολύ περισσότερες επιπτώσεις αναφέρονται για τα ΧΞΕ που δεν έχουν ακόμα περιληφθεί στον κατάλογο ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος. Τα ΧΞΕ επηρεάζουν περισσότερο τους οικοτόπους

[17] Hirschfeld, A. *et al.*, 2019, «Bird-hunting in Europe: an analysis of bag figures and the potential impact on the conservation of threatened species», *British Birds:* 153-166.

[18] Η οδηγία για τους οικοτόπους καλύπτει ελάχιστα τους θαλάσσιους ιχθύες (περιορίζεται σε διάφορα είδη ανάδρομων ιχθύων).

[19] Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 για την πρόληψη και διαχείριση της εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών (ΕΕ L 317 της 4.11.2014, σ. 35).

απ' ό,τι τα είδη, αλλά είναι επίσης γνωστό ότι έχουν άμεσο αντίκτυπο σε ορισμένα είδη πτηνών, αμφίβιων, ιχθύων και αγγειόφυτων·

- ακόμα και αν η κλιματική αλλαγή δεν αναφέρθηκε ως ιδιαίτερα σχετική πίεση την περίοδο 2013-2018, τα μελλοντικά σενάρια[20] προβλέπουν ότι θα έχει ανησυχητικό αντίκτυπο στα ευρωπαϊκά φυτά και ζώα και θα οδηγήσει σε επιτάχυνση της απώλειας βιοποικιλότητας και στην απερήμωση σε πολλές περιοχές. Οι συχνότερα αναφερθείσες πιέσεις που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή ήταν οι ξηρασίες και η μείωση των βροχοπτώσεων· Οι εν λόγω πιέσεις αντιπροσωπεύουν το 5 % όλων των αναφερθεισών πιέσεων που επηρεάζουν τα αμφίβια.

4.2 Μέσα αντιμετώπισης (μέτρα διατήρησης)

Παράλληλα με την υποβολή στοιχείων για τις πιέσεις, τα κράτη μέλη υπέβαλαν στοιχεία σχετικά με το κατά πόσον έχουν ληφθεί τα περισσότερα από τα μέτρα που απαιτούνται για ένα είδος ή έναν οικότοπο ενωσιακού ενδιαφέροντος για το οποίο ή τον οποίο απαιτείται ο χαρακτηρισμός ως τόπου του δικτύου Natura 2000. Στόχος των εν λόγω μέτρων είναι η διατήρηση ή αποκατάσταση της καλής κατάστασης των ειδών και των οικοτόπων και η ανάληψη ειδικής δράσης επιτόπου με σκοπό τον περιορισμό και την εξάλειψη των επιπτώσεων προηγούμενων και υφιστάμενων πιέσεων. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα διατήρησης για τους τόπους του δικτύου Natura 2000.

Οι οικείες εθνικές εκθέσεις υποδηλώνουν ότι:

- τα περισσότερα μέτρα εφαρμόζονται τόσο εντός όσο και εκτός του δικτύου Natura 2000·
- για το 60 % περίπου των οικοτόπων των κρατών μελών δηλώθηκε ότι λήφθηκαν τα απαραίτητα μέτρα κυρίως για τη διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης ή για την αποκατάσταση της δομής και των λειτουργιών των οικοτόπων· μόνο το 4 % των δηλωθέντων μέτρων που έχουν ληφθεί αφορά την αύξηση της έκτασης του οικοτόπου·
- τα μέτρα διατήρησης με σκοπό να παραμείνουν οι γεωργικές εκτάσεις σε κατάλληλη οικολογική κατάσταση, ως λύση αντιμετώπισης των πιέσεων από τη γεωργία, είναι μακράν τα πιο συνήθη·

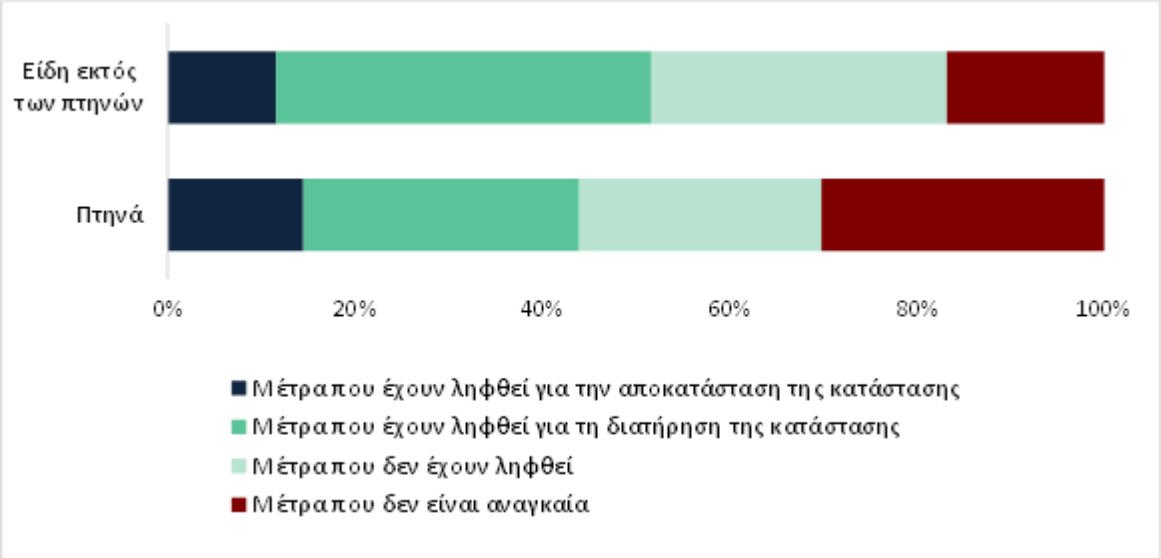
[20] Βλ. για παράδειγμα: IPBES (2018), *The IPBES regional assessment report on biodiversity and ecosystem services for Europe and Central Asia*, Rounsevell, M. *et al.* Secretariat of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, Bonn, Germany. 892 σελίδες.

Γράφημα 10: Η κατάσταση εφαρμογής των μέτρων διατήρησης των οικοτόπων (% επί του συνόλου των αξιολογήσεων τύπων οικοτόπων που πραγματοποίησαν τα κράτη μέλη)

- η κατάσταση είναι παρόμοια για τα είδη. Περίπου το 40 % των εκθέσεων για τα πτηνά και το 50 % των εκθέσεων για τα είδη εκτός των πτηνών αναφέρουν ότι τα μέτρα έχουν ληφθεί. Το μεγαλύτερο μέρος των μέτρων που έχουν ληφθεί για τα είδη εκτός των πτηνών έχει ως στόχο τη διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασής τους. Τα μέτρα αποκατάστασης διαδραματίζουν λιγότερο σημαντικό ρόλο.

Γράφημα 11: Κατάσταση εφαρμογής των μέτρων διατήρησης των ειδών (% επί του συνόλου των αξιολογήσεων ειδών των κρατών μελών για τα είδη για τα οποία απαιτείται χαρακτηρισμός τόπου)

Παρά τα μέτρα των κρατών μελών, η κατάσταση και οι τάσεις διατήρησης δεν παρουσίασαν βελτίωση κατά την περίοδο υποβολής εκθέσεων· στην πραγματικότητα, για πολλά είδη και τύπους οικοτόπων (περιλαμβανομένων αυτών για τους οποίους ο χαρακτηρισμός Natura 2000 αποτελεί τον κύριο μηχανισμό υλοποίησης των μέτρων διατήρησης) η κατάσταση επιδεινώθηκε περαιτέρω. Είναι επομένως σαφές (και έχει επιβεβαιωθεί από τις εκθέσεις) ότι τα κράτη μέλη δεν έλαβαν τα απαραίτητα μέτρα διατήρησης (τουλάχιστον στον απαιτούμενο βαθμό) και σε ορισμένες περιπτώσεις δεν προχώρησαν ούτε στον επαρκή προσδιορισμό των μέτρων.

Σύμφωνα με ανάλυση της αποτελεσματικότητας των μέτρων καταδεικνύεται μια θετική συσχέτιση μεταξύ των μέτρων που έχουν ληφθεί και της καλής κατάστασης διατήρησης για τις περισσότερες ομάδες οικοτόπων και ειδών. Επιπλέον, τα προορατικά μέτρα αποκατάστασης (π.χ. για την αποκατάσταση της δομής και της λειτουργίας) όντως οδηγούν σε βελτιώσεις.

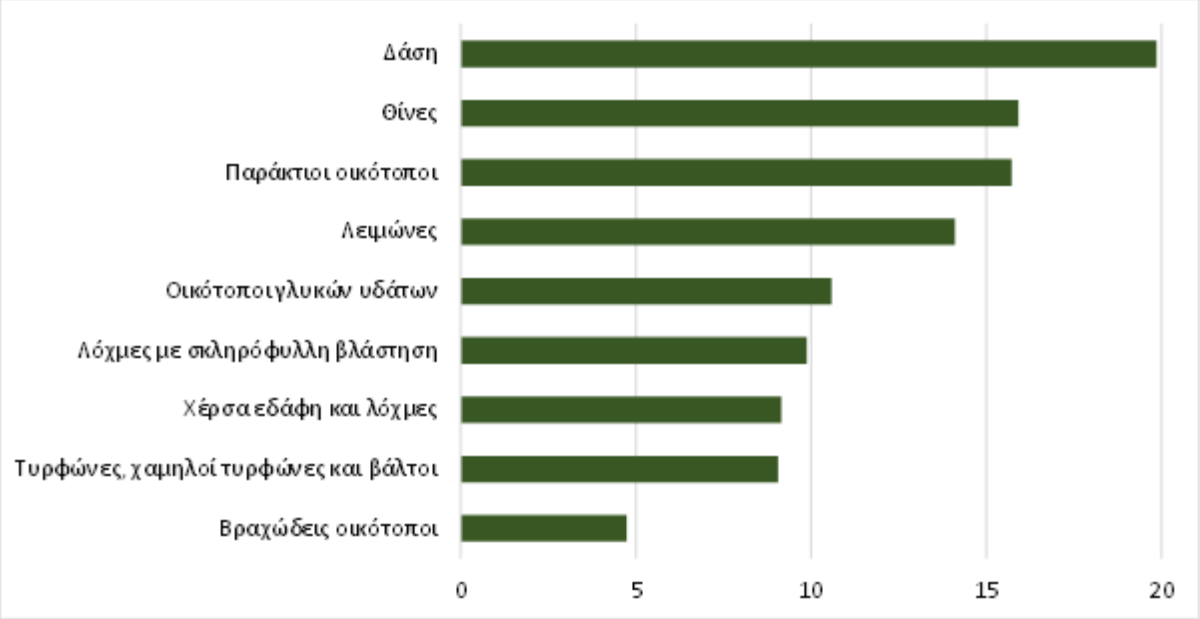
4.3 Ανάγκες αποκατάστασης οικοτόπων

Για έναν τύπο οικοτόπου, η «καλή κατάσταση διατήρησης» σημαίνει ότι η φυσική κατανομή του, η έκταση της επιφάνειάς του, καθώς και η δομή και οι λειτουργίες του είναι αρκετά μεγάλες και σε καλή κατάσταση· επίσης ότι οι μελλοντικές προοπτικές του είναι θετικές. Στο πλαίσιο αυτό, ο όρος «αποκατάσταση» αναφέρεται στα εξής:

1. στη βελτίωση της κατάστασης (δηλ. της ποιότητας) των υφιστάμενων περιοχών του οικοτόπου μέσω στοχευμένων μέτρων διατήρησης· και
2. στη διασφάλιση επαρκούς έκτασης μέσω της (ανα)σύστασης του οικοτόπου (δηλ. με τη δημιουργία πρόσθετων ζωνών ενός οικοτόπου, όπως η αποκατάσταση υγροβιότοπου από πρώην αποστραγγιζόμενη γεωργική έκταση ή με επέκταση της ζώνης φυσικών προστατευόμενων δασωδών οικοτόπων).

Σύμφωνα με αξιολόγηση όσον αφορά τις απαιτήσεις αποκατάστασης για τους τύπους οικοτόπων του παραρτήματος Ι, καταδεικνύεται ότι οι ανάγκες διαφέρουν σε σημαντικό βαθμό μεταξύ των ομάδων οικοτόπων και των βιογεωγραφικών περιοχών.

Γράφημα 12: Τμήματα ζωνών που καλύπτονται από τις ομάδες οικοτόπων του παραρτήματος I και οι οποίες πρέπει να βελτιωθούν, όπως αναφέρεται από τα κράτη μέλη

Σημείωση: Το Ηνωμένο Βασίλειο και ο οικότοπος 8310 (φυσικές σπηλιές) δεν έχουν συμπεριληφθεί στους υπολογισμούς.

Ορισμένες βασικές διαπιστώσεις της αξιολόγησης είναι οι εξής:

- η έκταση των προστατευόμενων οικοτόπων που χρειάζονται βελτίωση εκτιμάται ότι ανέρχεται περίπου σε 215 000 τ.χλμ. (ή στο 5 % του εδάφους των 27 κρατών μελών της ΕΕ[21]). Τα δάση έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη, καθώς το 19,5 % περίπου να χρειάζεται βελτίωση (σχεδόν 100 000 τ.χλμ.), ακολουθούμενα από τους παράκτιους οικοτόπους με 16 % (σχεδόν 46 000 τ.χλμ.), τους λειμώνες με 13,5% (σχεδόν 33 000 τ.χλμ.), τους οικοτόπους γλυκών υδάτων με 10,5 % (σχεδόν 13 500 τ.χλμ.) και τους τυρφώνες, τους χαμηλούς τυρφώνες και τους βάλτους με 9 % (σχεδόν 10 900 τ.χλμ.)·
- τουλάχιστον 11 000 τ.χλμ. των οικοτόπων του παραρτήματος I πρέπει να (ανα)συσταθούν για να προστεθούν στην υφιστάμενη ζώνη, ώστε να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα όλων των τύπων οικοτόπων. Οι ομάδες οικοτόπων με τις μεγαλύτερες επιφάνειες για (ανα)σύσταση είναι τα δάση (4 600 τ.χλμ.), οι λειμώνες (1 900 τ.χλμ.), οι τυρφώνες, οι χαμηλοί τυρφώνες και οι βάλτοι (1 700 τ.χλμ.) και οι παράκτιοι οικότοποι (1 400 τ.χλμ.). Συνολικά, αυτό σημαίνει το 1-1,5 % της συνολικής υφιστάμενης επιφάνειας των εν λόγω ομάδων οικοτόπων·
- οι βιογεωγραφικές περιοχές με τη μεγαλύτερη ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης των υφιστάμενων ζωνών οικοτόπων είναι οι περιοχές: Ηπειρωτική, Μεσογειακή, Ατλαντική, θαλάσσια Ατλαντική και Βόρεια·

[21] Στους υπολογισμούς των αναγκών αποκατάστασης δεν λαμβάνεται υπόψη το Ηνωμένο Βασίλειο.

- πολλοί από τους οικοτόπους του παραρτήματος Ι που χρειάζονται αποκατάσταση είναι ιδιαίτερα πλούσιοι σε άνθρακα, προσφέροντας σημαντικές δυνατότητες αποθήκευσης και δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα στην υπέργεια και υπόγεια βιομάζα, αλλά και στο έδαφος Περίπου το 16 % των εν λόγω πλούσιων σε άνθρακα ζωνών πρέπει να βελτιωθούν (154 000 τ/χλμ.). Η αποκατάσταση και διατήρησή τους θα μπορούσαν να συμβάλλουν σημαντικά στον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής· και
- επειδή τα στοιχεία παρακολούθησης δεν είναι επαρκή, οι ζώνες των οικοτόπων του παραρτήματος Ι που χρειάζονται αποκατάσταση ενδέχεται να είναι πολύ μεγαλύτερες από τις τρέχουσες εκτιμήσεις. Χρειάζεται πλήρης χαρτογράφηση των περιοχών που είναι πλούσιες σε άνθρακα και έχουν υψηλή περιβαλλοντική αξία, των συνεπειών της διαχείρισης, της κατάστασης του οικοτόπου και άλλων παραγόντων προκειμένου να τροφοδοτηθεί η διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με τις προτεραιότητες αποκατάστασης. Θα πρέπει επίσης να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες αποκατάστασης για τα πτηνά και τα άλλα είδη, αλλά μέχρι στιγμής δεν έχουν υποβληθεί σχετικά στοιχεία.

5. Ο ρόλος του δικτύου Natura 2000

Το δίκτυο Natura 2000 αποτελείται από ζώνες ειδικής προστασίας που ταξινομούνται βάσει της οδηγίας για τα άγρια πτηνά και από ειδικές ζώνες διατήρησης που χαρακτηρίζονται βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους[22]. Αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο συντονισμένο δίκτυο ζωνών προστασίας στον κόσμο και αποτελεί το βασικό εργαλείο της ΕΕ για τη διατήρηση/αποκατάσταση της κατάστασης διατήρησης των προστατευόμενων οικοτόπων και ειδών.

Από τα τέλη του 2019, το δίκτυο Natura 2000 αποτελείται από 27 852 τόπους με έκταση 1 358 125 τ.χλμ. Καλύπτει το 17,9 % της εδαφικής επικράτειας της ΕΕ και το 9,7 % των θαλάσσιων υδάτων της. Η κάλυψη διαφέρει σε σημαντικό βαθμό μεταξύ των κρατών μελών: η εδαφική κάλυψη κυμαίνεται από 8 % στη Δανία έως 38 % στη Σλοβενία και η θαλάσσια κάλυψη κυμαίνεται από 2 % στην Ιταλία έως 46 % στη Γερμανία[23].

Από την τελευταία περίοδο υποβολής εκθέσεων:

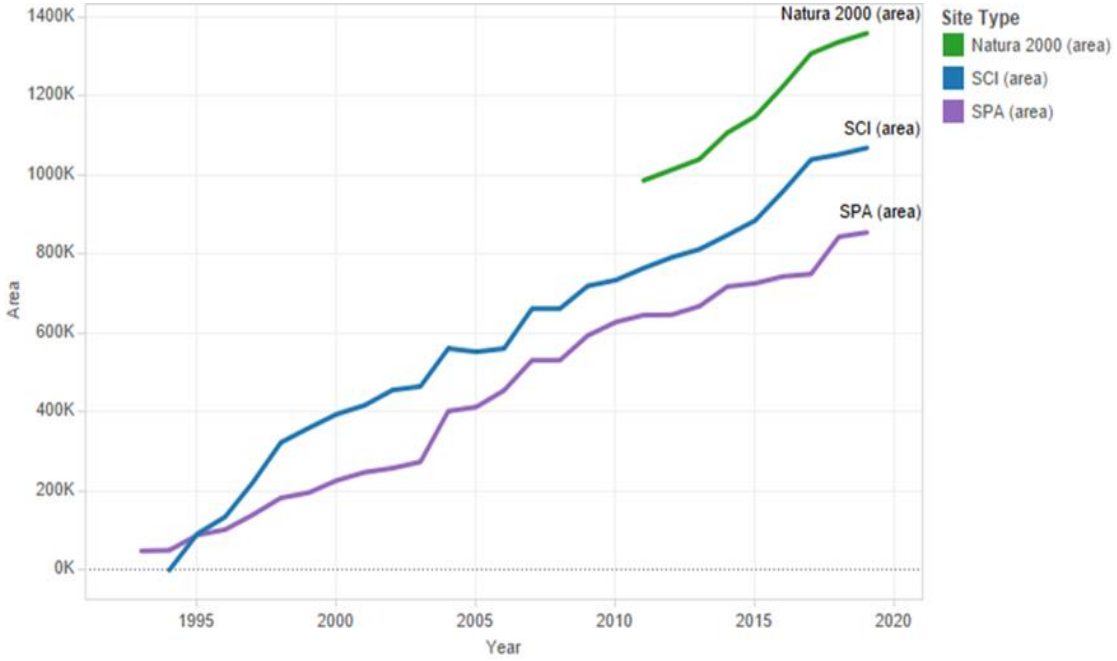
- το θαλάσσιο δίκτυο έχει διπλασιαστεί σε έκταση·

[22] Σύμφωνα με την οδηγία για τους οικοτόπους, τα κράτη μέλη προτείνουν «τόπους κοινοτικής σημασίας» τους οποίους η Επιτροπή ενσωματώνει στη συνέχεια σε βιογεωγραφικούς καταλόγους. Τα κράτη μέλη έχουν ακολούθως 6 έτη περιθώριο για να χαρακτηρίσουν τους τόπους κοινοτικής σημασίας ως ειδικές ζώνες διατήρησης.

[23] Πρόκειται για στοιχεία που αφορούν τις θαλάσσιες ζώνες σε απόσταση 200 ναυτικών μιλίων από την ακτογραμμή· δεν περιλαμβάνουν τους τόπους του δικτύου Natura 2000 στην επεκταθείσα υφαλοκρηπίδα (αφορά την Ιρλανδία, την Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο).

- ο αριθμός των χαρακτηρισμένων ειδικών ζωνών διατήρησης έχει υπερδιπλασιαστεί με 7 262 νέους χαρακτηρισμούς·· και
- ο αριθμός των τόπων για τους οποίους έχει δηλωθεί ότι διαθέτουν ολοκληρωμένα σχέδια διαχείρισης αυξήθηκε σημαντικά.

Γράφημα 13: Συνολική έκταση του δικτύου Natura 2000 σε τ.χλμ, 1993-2019

Σημείωση: Οι αριθμοί αφορούν τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ και περιλαμβάνουν τις ζώνες ειδικής προστασίας, τους τόπους κοινοτικής σημασίας, τις ειδικές ζώνες διατήρησης και τους προτεινόμενους τόπους κοινοτικής σημασίας (από κοινού σχηματίζουν τη μπλε γραμμή των τόπων κοινοτικής σημασίας). Σε πολλές περιπτώσεις, οι τόποι του δικτύου Natura 2000 αποτελούν (εν μέρει ή εν όλω) ζώνες ειδικής προστασίας και ειδικές ζώνες διατήρησης/τόπους κοινοτικής σημασίας. Λόγω των περιορισμών επεξεργασίας των δεδομένων του γεωγραφικού πληροφοριακού συστήματος, η έκταση του δικτύου Natura 2000 άρχισε να υπολογίζεται συστηματικά μόνο μετά το 2010.
Πηγή: βάσεις δεδομένων του Natura 2000

5.1 Αποτελεσματικότητα του δικτύου Natura 2000

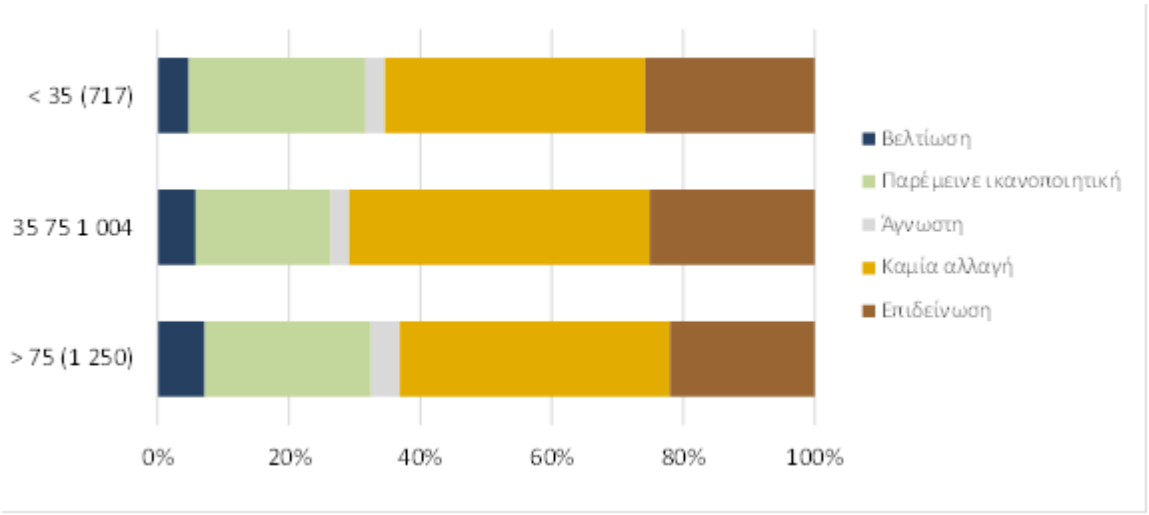
Η τρέχουσα υποβολή εκθέσεων δεν παρέχει πληροφορίες που να καθιστούν δυνατή την άμεση σύγκριση της κατάστασης διατήρησης των ειδών και των οικοτόπων εντός και εκτός του δικτύου Natura 2000. Ως εκ τούτου, εξετάστηκαν άλλοι δυνητικοί δείκτες αποτελεσματικότητας, όπως η σύνδεση μεταξύ της εκπροσώπησης των ειδών και των οικοτόπων στο δίκτυο και το ποσοστό των ειδών και των οικοτόπων που εμφανίζουν καλή κατάσταση ή τάσεις βελτίωσης. Τα αποτελέσματα βάσει των αξιολογήσεων των κρατών μελών δείχνουν ότι:

- τα είδη και οι οικότοποι είναι κατά μέσο όρο πιο πιθανό να βρίσκονται σε καλή κατάσταση διατήρησης εάν η ζώνη του οικοτόπου τους ή ο πληθυσμός τους εκπροσωπείται ικανοποιητικά (> 75 %) στο δίκτυο σε σύγκριση με τα είδη και τους

οικοτόπους που εκπροσωπούνται λιγότερο ικανοποιητικά. Αυτό είναι ακόμα πιο προφανές για τις θίνες και τα δάση, καθώς και για τα αμφίβια και τους ιχθύες· και

- οι τύποι οικοτόπων με μεγάλη εκπροσώπηση (>75 %) στους τόπους του δικτύου Natura 2000 εμφανίζουν (ελαφρώς) μεγαλύτερη βελτίωση και μικρότερη επιδείνωση σε σχέση με τους οικοτόπους που εκπροσωπούνται λιγότερο ικανοποιητικά. Με την αναφερθείσα βελτίωση να υπερβαίνει το 8 %, οι τυρφώνες, οι χαμηλοί τυρφώνες και οι βάλτοι φαίνεται ότι έχουν επωφεληθεί ιδιαίτερα από την κάλυψη του δικτύου Natura 2000. Οι οικότοποι που παρουσίασαν τις πιο σημαντικές βελτιώσεις, π.χ. τα ξηρά παράκτια χέρσα εδάφη του Ατλαντικού με *Erica vagans* και οι θίνες των παραλίων με είδη *Juniperus*, καλύπτονται από εκτεταμένη προστασία στο δίκτυο.

Γράφημα 14: Αλλαγές στην κατάσταση διατήρησης και τις τάσεις για τους οικοτόπους του Παραρτήματος I σε διαφορετικές κατηγορίες κάλυψης του δικτύου Natura 2000 (<35 %, 35 %-75 %, >75 %)

Σημείωση: Ο όρος «βελτίωση» αντιστοιχεί στις αξιολογήσεις που χαρακτηρίζουν ανεπαρκή ή κακή κατάσταση διατήρησης η οποία βελτιώθηκε ή άλλαξε σε καλή, ο όρος «παρέμεινε ικανοποιητική» αντιστοιχεί στις αξιολογήσεις στις οποίες διατηρήθηκε ο χαρακτηρισμός της κατάστασης ως καλής, ο όρος «αμετάβλητη» αντιστοιχεί στις αξιολογήσεις που χαρακτηρίζουν ανεπαρκή ή κακή την κατάσταση διατήρησης η οποία δεν βελτιώθηκε ούτε επιδεινώθηκε, ο όρος «επιδείνωση» αντιστοιχεί στις αξιολογήσεις που χαρακτηρίζουν ανεπαρκή ή κακή την κατάσταση διατήρησης η οποία επιδεινώθηκε περαιτέρω ή άλλαξε από καλή σε ανεπαρκή ή κακή, και ο όρος «άγνωστη» αντιστοιχεί στις αξιολογήσεις χωρίς τάση. Ο αριθμός των αξιολογήσεων ανά ομάδα παρατίθεται εντός παρενθέσεων. Ο συνολικός αριθμός των αξιολογήσεων ανέρχεται στις 2 970.

Συνολικά, οι υποβληθείσες πληροφορίες δεν καθιστούν δυνατή την εξαγωγή οριστικών συμπερασμάτων σχετικά με την αποτελεσματικότητα του δικτύου Natura 2000. Αυτό οφείλεται κυρίως στην περιορισμένη παρακολούθηση και, ιδίως, στη συνήθη πρακτική της παρακολούθησης ενός μόνο δείγματος των τόπων του δικτύου Natura 2000. Για μια ικανοποιητική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων που αφορούν το δίκτυο Natura 2000, η παρακολούθηση θα πρέπει να περιλαμβάνει τη συλλογή περισσότερων

στοιχείων για τις περιοχές εντός και εκτός του δικτύου και την ποιότητα της διαχείρισης της διατήρησης.

Παρά ορισμένες θετικές ενδείξεις για τη συνεισφορά του δικτύου στην κατάσταση διατήρησης, από τις διαθέσιμες πληροφορίες προκύπτει σαφώς ότι η πλήρης δυναμική της συνεισφοράς αυτής εξακολουθεί να μην έχει αξιοποιηθεί και υπάρχει ακόμη σημαντικό κενό στην εφαρμογή.

6. Συμπεράσματα και προοπτικές

Η παρούσα αξιολόγηση για την κατάσταση διατήρησης αποτελεί τον μεγαλύτερο και πιο ολοκληρωμένο έλεγχο υγείας της φύσης που έχει ποτέ διενεργηθεί στην ΕΕ. Αποτελεί μια άρτια βάση για την αξιολόγηση της εφαρμογής των οδηγιών για την προστασία της φύσης, καθώς και έναν αξιόπιστο δείκτη αναφοράς για τη μέτρηση της προόδου βάσει της νέας στρατηγικής βιοποικιλότητας για το 2030.

Η αξιολόγηση δείχνει ότι η ΕΕ δεν έχει ακόμα κατορθώσει να αναχαιτίσει την επιδείνωση της κατάστασης των προστατευόμενων τύπων οικοτόπων και ειδών που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ΕΕ όσον αφορά τη διατήρησή τους. Οι βασικές πιέσεις από τη χρήσης γης και ύδατος που ευθύνονται για την υποβάθμιση της φύσης εξακολουθούν να υφίστανται, οδηγώντας σε σημαντικές αποκλίσεις από τον στόχο του 2020 για την ανάσχεση και τη μετρήσιμη αντιστροφή της επιδείνωσης της κατάστασης των ειδών και των οικοτόπων.

Ιστορίες επιτυχίας που αποτελούν πηγή έμπνευσης από όλα τα κράτη μέλη δείχνουν τι μπορεί να επιτευχθεί με στοχευμένες δράσεις οι οποίες υποστηρίζονται συχνά από πρωτοβουλίες στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE της ΕΕ[24] ή ειδικά γεωργοπεριβαλλοντικά καθεστώτα στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής. Ωστόσο, αυτή επιτυχία δεν σημειώνεται σε επαρκή βαθμό.

Η πρόοδος που έχει σημειωθεί όσον αφορά την εφαρμογή και των δύο οδηγιών τα τελευταία 6 έτη (σημαντική επέκταση του δικτύου Natura 2000 και περισσότεροι τόποι με σχέδια διαχείρισης) δεν επαρκεί για τη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης. Η θέσπιση ενός πλήρως λειτουργικού δικτύου ζωνών προστασίας δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί, ιδιαίτερα στο θαλάσσιο περιβάλλον. Επιπλέον, τα απαραίτητα μέτρα διατήρησης, βάσει των σαφώς καθορισμένων στόχων διατήρησης, δεν έχουν ακόμα εφαρμοστεί για πολλούς τόπους. Δεν έχει υλοποιηθεί η απαιτούμενη επένδυση στη φύση, μεταξύ άλλων όσον αφορά την αποκατάσταση εντός και πέραν του δικτύου των ζωνών προστασίας. Οι απαιτήσεις σχετικά με τη φύση δεν έχουν ενσωματωθεί επαρκώς σε βασικές πολιτικές χρήσης γης και ύδατος ώστε να αντιμετωπιστούν οι αρνητικές πιέσεις που μπορούν να προκύψουν από τομείς όπως η γεωργία και η δασοκομία. Δεν έχουν ακόμα συμφωνηθεί ούτε εφαρμοστεί μέτρα διαχείρισης των αλιευτικών δραστηριοτήτων για πολλούς θαλάσσιους τόπους του δικτύου

[24] https://ec.europa.eu/easme/en/life

Natura 2000. Επιπλέον, η κλιματική αλλαγή αποτελεί μια διογκούμενη απειλή, με προβλέψεις για απότομη αύξηση των πιέσεων, καθώς και άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στα είδη και τους οικοτόπους, όπως επιπτώσεις από τις αλλαγές στη χρήση γης και την τοποθεσία ή την ποιότητα των οικοτόπων.

Η παρούσα αξιολόγηση υπογραμμίζει την ανάγκη σταδιακής αλλαγής των μέτρων εάν επιθυμούμε να έχουμε σοβαρές πιθανότητες να μπει η βιοποικιλότητας της Ευρώπης σε πορεία ανάκαμψης έως το 2030, όπως προβλέπεται στη νέα στρατηγική για τη βιοποικιλότητα[25]. Σε διαφορετική περίπτωση, θα συνεχιστεί η διάβρωση όχι μόνο της κοινής φυσικής κληρονομιάς μας, αλλά και των ζωτικών υπηρεσιών που προσφέρει, οι οποίες υποστηρίζουν την ανθρώπινη υγεία και ευημερία.

Η νέα στρατηγική για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 παρέχει το απαραίτητο πλαίσιο για αυτήν τη μετασχηματιστική αλλαγή. Μαζί με άλλες πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της Πράσινης Συμφωνίας, καθορίζει ένα εξαιρετικά φιλόδοξο και πρακτικό πρόγραμμα δράσης το οποίο στοχεύει, μεταξύ άλλων, στην επέκταση της κάλυψης των νομικά προστατευόμενων και αποτελεσματικά διαχειριζόμενων περιοχών, αλλά και στην πρόταση ενός σχεδίου για την αποκατάσταση της φύσης της ΕΕ.

Η παρούσα αξιολόγηση για τη φύση υπογραμμίζει τη σημαντική δυνατότητα αποκατάστασης των προστατευόμενων οικοτόπων όσον αφορά τόσο την τρέχουσα κατάστασή τους όσο και την πρόσθετη έκταση που απαιτείται ώστε να επιτευχθεί ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης. Αυτό περιλαμβάνει την αποκατάσταση οικοτόπων που είναι πλούσιοι σε άνθρακα και μπορούν να προσφέρουν παράλληλα οφέλη για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Η αξιολόγηση αφορά επίσης άμεσα την εκτίμηση της επιτυχίας των μέτρων στο πλαίσιο της στρατηγικής για την αντιμετώπιση ευρύτερων βασικών πιέσεων από τη χρήση γης και ύδατος, ιδιαίτερα όσον αφορά τη γεωργία, οι οποίες ευθύνονται για τον μεγαλύτερο αριθμό αξιολογήσεων που χαρακτήρισαν κακή την κατάσταση ειδών και οικοτόπων στα κράτη μέλη. Σε συνδυασμό με τη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο»[26], η δράση για την προώθηση της βιολογικής γεωργίας, τη μείωση της χρήσης και του κινδύνου των παρασιτοκτόνων, την προστασία και την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων του εδάφους και την αύξηση των χαρακτηριστικών του τοπίου στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις θα πρέπει να υποστηρίζει την ανάκαμψη των ειδών και των οικοτόπων που προστατεύονται βάσει των οδηγιών για την προστασία της φύσης, περιλαμβανομένων των επικονιαστών και των οικοτόπων τους.

Η νέα στρατηγική για τη βιοποικιλότητα δίνει έμφαση στο γεγονός ότι ο αγώνας κατά της απώλειας της βιοποικιλότητας πρέπει να στηρίζεται σε ορθά επιστημονικά στοιχεία. Τα

[25] Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών *Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 — Επαναφορά της φύσης στη ζωή μας* [COM(2020) 380 final]· https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380

[26] Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών *Από το αγρόκτημα στο πιάτο — Μια στρατηγική για ένα δίκαιο, υγιές και φιλικό προς το περιβάλλον σύστημα τροφίμων*, [COM(2020) 381 final]· https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381

κράτη μέλη θα πρέπει να συνεχίσουν να βελτιώνουν την ποιότητα και την πληρότητα των οικείων συστημάτων παρακολούθησης για την υποστήριξη των μελλοντικών εκθέσεων. Η γεωσκόπηση/τηλεπισκόπηση, άλλες τεχνολογίες και εργαλεία (π.χ. μοντελοποίηση), καθώς και τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων έρευνας/καινοτομίας και των πρωτοβουλιών συμμετοχής των πολιτών στο επιστημονικό έργο, θα μπορούσαν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά και υποστηρικτικά προς την τρέχουσα διαδικασία παρακολούθησης και υποβολής στοιχείων. Η εν λόγω δυνατότητα θα πρέπει να δοκιμαστεί και να αξιοποιηθεί ώστε να διευκολυνθεί το έργο των φορέων υποβολής στοιχείων.

Η επόμενη αξιολόγηση της κατάστασης της φύσης στην ΕΕ, η οποία έχει προγραμματιστεί για το 2026, αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στη μέτρηση της προόδου επίτευξης των στόχων για τη φύση στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα.